

पत्रकार वृत्ति कोष स्थापना तथा सञ्चालन निर्देशिका, २०७५

मन्त्रिपरिषद्बाट स्वीकृत

मिति-२०७५।१२।४

प्रस्तावना: पत्रकारिता पेशालाई मर्यादित, सुरक्षित, सम्मानित र स्वतन्त्र बनाउन, पत्रकारहरूको क्षमता अभिवृद्धिमा सहयोग पु-याउन, द्वन्द्वपीडित पत्रकार वा निजको परिवारको सदस्यलाई सहयोग प्रदान गर्न तथा पत्रकारलाई मासिक वृत्ति प्रदान गर्नको लागिपत्रकार वृत्ति कोष स्थापना गरी सञ्चालन गर्न आवश्यक भएकोले,

सुशासन (व्यवस्थापन र सञ्चालन) ऐन, २०६४ को दफा ४५ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल सरकारले यो निर्देशिका बनाएको छ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस निर्देशिकाको नाम "पत्रकार वृत्ति कोष स्थापना तथा सञ्चालन निर्देशिका, २०७५" रहेको छ।

(२) यो निर्देशिका तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,-

(क) "कोष" भन्नाले दफा ३ बमोजिमको पत्रकार वृत्ति कोष सम्झनुपर्छ।

(ख) "जेष्ठ पत्रकार" भन्नाले पत्रकारिता क्षेत्रमा कम्तीमा तीस वर्ष निरन्तर योगदान पुर्याएका र पैँसट्टी वर्ष उमेर पूरा भएका व्यक्ति सम्झनुपर्छ।

(ग) "द्वन्द्व पीडितपत्रकार" भन्नाले पत्रकारको रूपमा आफ्नो कर्तव्य पालना गर्दा वा गरेको कारणले द्वन्द्वमा परी मृत्यु वा अङ्गभङ्ग भएको वा कुटपिट गरिएको वा चल वा अचल सम्पत्ती कब्जा, तोडफोड वा नष्ट गरिएको वा काम गरिरहेको क्षेत्रबाट अन्यत्र विस्थापन भएको पत्रकार सम्झनु पर्छ।

(घ) "पत्रकार" भन्नाले सञ्चार प्रतिष्ठानमा व्यवस्थापकीय तथा प्रशासकीय अधिकार प्राप्त गरेको व्यक्ति बाहेक सञ्चार सम्बन्धी व्यवसाय वा सेवालालाई प्रमुख व्यवसाय अपनाई पारिश्रमिक लिई सञ्चार प्रतिष्ठानमा पूर्ण वा आंशिक समय काम गर्ने नेपाली नागरिक सम्झनुपर्छ र सो शब्दले सञ्चार प्रतिष्ठानमा समाचार सामग्री सङ्कलन, उत्पादन, सम्पादन वा सम्प्रेषण गर्ने प्रधान सम्पादक, सम्पादक, संवाददाता, स्ट्रिञ्जर, समाचारवाचक, कार्यक्रम निर्देशक, अनुवादक, वेब डिजाइनर, पेज मेकर, स्तम्भ

लेखक, फोटो पत्रकार, प्रेस क्यामेरामेन, व्यङ्ग्य चित्रकार, कार्यक्रम निर्माता वा सञ्चालक, दृश्य वा भाषा सम्पादक जस्ता पत्रकारिता पेशासँग सम्बन्धित व्यक्ति र द्वन्द्व पीडित पत्रकारसमेतलाई जनाउँछ।

- (ङ) "परिवार" भन्नाले पत्रकारसँग बस्ने तथा निज आफैँले पालन पोषण गर्नुपर्ने पति, पत्नी, छोरा, छोरी, धर्मपुत्र, धर्मपुत्री, बाबु, आमा वा सौतेनी आमा सम्झनु पर्छ र सो शब्दले महिलापत्रकारको हकमा निजको सासु, ससुरा समेतलाई जनाउँछ।
- (च) "मन्त्रालय" भन्नाले नेपाल सरकार, सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय सम्झनुपर्छ।
- (छ) "मासिक वृत्ति" भन्नाले समितिले निर्धारण गरे बमोजिम जेष्ठ पत्रकारलाई प्रत्येक महिना प्रदान गरिने निश्चित रकम सम्झनु पर्छ।
- (ज) "वृत्ति" भन्नाले पत्रकारितामा क्रियाशील व्यक्तिहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्न र लामो समय निरन्तर योगदान गरेका जेष्ठ पत्रकारहरूलाई सम्मान स्वरूप दिइने मासिक वृत्ति सम्झनु पर्छ।
- (झ) "समिति" भन्नाले दफा ४ बमोजिम गठन भएको कोष सञ्चालक समिति सम्झनुपर्छ।

३. **कोषको स्थापना:** (१) पत्रकारलाई सहयोग तथा वृत्ति उपलब्ध गराउन पत्रकार वृत्ति कोष नामको एक कोष स्थापना गरिनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा देहाय बमोजिमको रकम रहनेछ:-

- (क) नेपाल सरकारबाट प्राप्त रकम,
(ख) स्वदेशी संघ, संस्था वा व्यक्तिबाट प्राप्त रकम,
(ग) द्वन्द्व पीडित पत्रकार कल्याण कोषको सम्पूर्ण रकम
(घ) मन्त्रालयले स्थापना गरेको पत्रकार वृत्तिकोषमा रहेको रकम

(३) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा रहने रकम बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम स्थापित 'क' वर्गको कुनै बाणिज्य बैंकमा खाता खोली जम्मा गरिनेछ।

(४) कोषको मुद्दती खाताबाट प्राप्त हुने व्याज रकम समितिको नाममा छुट्टै चल्ती खाता खोली जम्मा गरिनेछ र कोषबाट हुने सबै खर्च सोही चल्ती खातामा जम्मा हुन आएको रकमबाट व्यहोरिनेछ।

(५) समितिको सदस्य-सचिव र सूचना तथा प्रसारण विभागको लेखा प्रमुखको संयुक्त हस्ताक्षरबाट खाताको सञ्चालन हुनेछ।

(६) नेपाल सरकारले कोष विघटन गर्ने निर्णय गरेमा कोषमा रहेको बाँकी रकम सञ्चित कोषमा दाखिल हुनेछ।

४. समितिको गठन: (१) कोष सञ्चालन गर्नका लागि एक कोष सञ्चालक समिति रहनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिको गठन देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क) सचिव, सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	- अध्यक्ष
(ख) सहसचिव, अर्थ मन्त्रालय	- सदस्य
(ग) सहसचिव, गृह मन्त्रालय	- सदस्य
(घ) सहसचिव, सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	- सदस्य
(ङ) अध्यक्ष, प्रेस काउन्सिल नेपाल वा निजले तोकेको प्रतिनिधि	-सदस्य
(छ) मन्त्रालयले मनोनित गरेका श्रमजिवी पत्रकारहरू मध्येबाट कम्तीमा एकजना महिला सहित दुईजना	- सदस्य
(ज) महानिर्देशक, सूचना तथा प्रसारण विभाग	- सदस्य-सचिव

(३) उपदफा (२) को खण्ड (छ) बमोजिमका सदस्यको पदावधि तीन वर्षको हुनेछ।

५. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार: समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- (क) जेष्ठ पत्रकारहरू र द्वन्द्व पिडित पत्रकारहरूको अभिलेख राख्ने र अद्यावधिक गर्ने,
- (ख) पत्रकारलाई उपलब्ध गराइने सहयोग तथा वृत्ति रकम निर्धारण गर्ने,
- (ग) जेष्ठ पत्रकारहरूलाई सम्मान स्वरूप मासिक वृत्ति उपलब्ध गराउने ।
- (घ) पत्रकारहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने/गराउने ।
- (ङ) पत्रकारहरूलाई सहयोग उपलब्ध गराउन आवश्यकता अनुसार विभिन्न क्षेत्रसँग समन्वय गर्ने।

(च) द्वन्द्व पीडित पत्रकार तथा निजका परिवारलाई मापदण्डका आधारमा सहयोग पुर्याउने र निजका सन्तानलाई छात्रवृत्ति प्रदान गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक निर्णय गर्ने।

६. समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि:(१) समितिको बैठक आवश्यकता अनुसार बस्नेछ।

- (२) समितिको बैठक समितिको अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ।
- (३) समितिको बैठकमा छलफल हुने विषय सहितको सूचना समितिको सदस्य-सचिवले बैठक बस्नु भन्दा कम्तीमा चौबीस घण्टा अगावै सबै सदस्यलाई दिनु पर्नेछ।
- (४) समितिको बैठकमा पचास प्रतिशतभन्दा बढी सदस्यहरू उपस्थित भएमा समितिको बैठकको लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ।
- (५) समितिको बैठकको अध्यक्षता समितिको अध्यक्षले र निजको अनुपस्थितिमा बैठकमा उपस्थित सदस्यहरूले आफूमध्येबाट छानेको सदस्यले गर्नेछ।
- (६) समितिको बैठकमा बहुमतको राय मान्य हुनेछ र मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिनेछ।
- (७) समितिले आवश्यक ठानेमा समितिको कार्यसँग सम्बन्धित व्यक्तिलाई बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।
- (८) समितिको बैठकको निर्णय समितिको सदस्य-सचिवले प्रमाणित गरी राख्नु पर्नेछ।
- (९) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

७. कोषको रकम खर्च सम्बन्धी: (१) कोषको रकम समितिको निर्णय बिना खर्च गर्न पाइनेछैन।

- (२) बैंकमा जम्मा भएको रकमबाट प्राप्त व्याज रकमबाट मात्र यस निर्देशिकामा उल्लेखित कार्यको लागि खर्च गर्न सकिनेछ।
- (३) व्याज बापत प्राप्त रकम दुई आर्थिक वर्षको अन्त्य सम्ममा खर्च नभई बाँकी रहेमा त्यस्तो व्याज रकम मुद्दती खातामा थप गरी मुद्दती खातामा जम्मा गरिनेछ।
- (४) कोषको प्रशासकीय कार्यको लागि मन्त्रालयलाई विनियोजित रकम बाट आवश्यक रकम विनियोजन गरी खर्च गरिनेछ।

८. कोषबाट आर्थिक सहयोग प्रदान नगरिने: यस निर्देशिकामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै पत्रकारले नेपाल सरकारको कुनै निकायबाट एकै प्रकृतिको आर्थिक सहायता वा राहत प्राप्त गरेको भएमा निजलाई यस निर्देशिका बमोजिमको कोषबाट आर्थिक सहयोग प्रदान गरिने छैन।

९. विवरण अद्यावधिक राख्नुपर्ने: (१) समितिले आफूले गरेको काम कारवाहीको अभिलेख अद्यावधिक गरी राख्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अभिलेख अद्यावधिक राख्ने प्रयोजनका लागि समितिले माग गरे बमोजिमको विवरण प्रेस काउन्सिल नेपालले समितिलाई उपलब्ध गराउनुपर्नेछ।

१०. मासिक वृत्तिको लागि पत्रकारको छनौट गर्नुपर्ने: (१) समितिले मासिक वृत्ति प्रदान गर्न पत्रकार छनौट गर्दा देहाय बमोजिमको मापदण्डका आधारमा गर्नेछ:-

(क) प्रचलित कानून बमोजिम नेपाल सरकारको सूचना तथा प्रसारण विभागबाट प्रेस पास लिएको,

(ख) नेपाल पत्रकार महासंघले सिफारिश गरेको,

(ग) पत्रकारिता क्षेत्रमा कम्तीमा तीस वर्ष निरन्तर काम गरेको,

(घ) पैंसठ्ठी वर्ष उमेर पूरा भएको,

(ङ) पत्रकारिता क्षेत्रमा विशिष्ट योगदान पु-याएको,

(च) प्रचलित कानून बमोजिम नेपालमा दर्ता भएको सञ्चार माध्यममा कार्यरत रहेको।

(२) उपदफा (१) बमोजिम योग्यता पुगेका पत्रकार मध्येबाट छनौट गर्दा वरिष्ठतालाई प्राथमिकता दिनुपर्नेछ।

११. कोषको लेखा तथा लेखापरीक्षण: (१) कोषको लेखा नेपाल सरकारको लेखाप्रणाली बमोजिम राखिनेछ।

(२) कोषको आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्बन्धित कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट र अन्तिम लेखापरीक्षण महालेखा परीक्षकबाट हुनेछ।

(३) कोषको आयव्ययको लेखा मन्त्रालयले जुनसुकै बखत जाँचन वा जाँचन लगाउन सक्नेछ।

१२. वार्षिक प्रतिवेदन: (१) कोषले वर्षभरिमा आफूले गरेको काम कारवाहीको वार्षिक प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष समाप्त भएको तीन महिनाभित्र मन्त्रालयमा बुझाउनुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त भएको वार्षिक प्रतिवेदन मन्त्रालयले सार्वजनिक गर्नेछ ।

१३. समितिको सचिवालय: समितिको सचिवालय सूचना तथा प्रसारण विभागमा रहनेछ ।

१४. खारेजी: (१) द्वन्द्व पीडित पत्रकार कल्याण कोष निर्देशिका, २०७० खारेज गरिएको छ ।

(२) द्वन्द्व पीडित पत्रकार कल्याण कोष निर्देशिका, २०७० बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै निर्देशिका बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।